

Lechner Ödön.

írta Vbl Ervin.

Tíz éve annak, hogy Lechner Ödön, az újabb idők legeredetibb magyar építész-egyénisége örök álomra hunyta szemét. Abban a korban nőtt fel, melyben a történelmi stílusok követését hirdették, viszont művészképelete végső következményeiben azokban az években bontakozott ki, melyekben az építészeti hagyományok ápolása szakadozni kezdett. E két kor közül, sajnos, egyik sem volt alkalmas arra, hogy akár a legtehetségesebbek fantáziájában is, elsőrangú művészettörténeti jelentőségű épületeket érleljen meg. Bár a nézetek a két periódusban egymással ellenkeztek, mégis mind a kettőben azonos volt az, hogy az építészeti stílusátalakítást már nem a mult életereje hajtotta tovább. Az ötvenes évek romantikus izlése valamelyest még az előzményekből sarjadt ki, itt még beszélhetünk többé-kevésbé általános stílusról, de az utána következő évek építészeti tudományos, néha rendkívül izléses alkotásokat is létrehozó eklekticizmusa, már nem volt a multtal szerves összefüggésben. Nem kell csodálkozunk tehát azon, hogy ezt az architektúrát, mely köznap alkotásaiban nem volt egyéb a történelmi stílusok motívumainak üres másolásánál, egy ellenáramlat hatalmi pozíciójából kiemelni, tekintélyét megtépázni igyekezett. Azonban a másik oldalra való lendülés is tul erősnek bizonyult. Nemcsak a modern eklektikusokkal, hanem általában az egész multtal is szakítani akartak. Abban ugyan őszinteséget kell látnunk, hogy most már bevallották az eleven hagyomány életfonálának szakadását, melyet az eklektikusok talán még meg sem éreztek, de a következmények radikális levonásával az újítók egyszerre teljes bizonytalanságba is jutottak. Míg előbb a régi, bevált építészeti és

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Vbl Ervin*

Cím: *Lechner Ödön*

Forrás: *Budapesti Hírlap*

Bp

(Hely)

1924. G. 12.

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

dekoratív elemek az izléstelenségektől többé-kevésbé megóvják az építészeket, most nyitva volt az út a teljes művészi szabadság számára. Ehhez járult még, hogy az új építészeti anyagok, a vas, majd a vasbeton is teljesen eltérő szerkezeti és művészi megoldásokat kívántak, illetve tettek lehetővé. Minthogy pedig az eklektikusok megokolatlanul az anyagszerűség elve ellen is sokat vétektek, a nekik ellenlábba modernnek éppen az utóbbi elv mindenhatóságát hangoztatták. Törvényt statuáltak az anyagszerűség követelményeiből, holott a művészi fantáziának, ha értékes mőmdani-valója van, mint a barokk igazolja, joga van esztétikai elveken is magát túltenni.

Ebben a multat megtagadó korszakban érlelődött meg nálunk mindjobban és jobban az önálló magyar építőművészi stílus gondolata is. Lechner Ödön művészete volt ennek az eszmének leghatározottabb és legnagyobb koncepciójú nyilvánulása. Az általános fölfogásnak hódolva, ő sem a mult helyi emlékeiből indult ki, hanem népművészeti elemeknek, arab és őskeleti motívumoknak fölhasználásával akarta magyarrá tenni architektúráját. Akkor még nem ismerték föl, hogy akár a mult század elején uralkodó klasszicizmus is magyar földön már némi helyi zamatot kapott és hogy csak a multtal való összefüggésben lehet igazán fejlődésképes építészeti eredményeket elérni. Nálunk a kérdésnek még az utóbbi értelemben való megoldása is nehézségbe ütközik, mert hiszen töről metszett, vagy akár teljesen hozzánk idomult, jellegzetessé vált, általános magyar építőművészeti stílusunk a multban sem igen vált. Vidéki szerény házikók, székely, vagy felsőmagyarországi helyi jellegű műemlékek magyaros elemeit nem lehet modern városi középületek, bérházak számára egyszerűen átvenni. Önálló nemzeti építészeti stílus kialakulá-

sára csak fokozatos fejlődés útján számíthatunk, mely ezen elemek esetleges fölhasz-

nálása mellett épp úgy az általános világstílus hazai átídomítása révén jöhet létre, mint például a mult század elejének kuria-stilusa, vagy a későbbi évtizedek romantikus hajtása. Régi kultúrországokban sehol sincs olyan nagy ellentét modern város és falu között, mint nálunk. Városi építőművészet kifejlődésére a magyar falu ezért aligha gyakorolhat befolyást.

Lechner Ödön, mielőtt első magyaros akarású épületeit tervezte volna, kitünő bizonyosságot adott a történelmi stílusok iránt való rendkívüli érzékéről is. Barokk és francia reneszánsz-izlésű palotákat tervezett, melyek nemcsak nagy tudásról, hanem figyelemreméltó teremtő erőről is tanuskodtak. Az I. Ferenc vagy Valois Margit stílusának nevezett francia reneszánsz volt azután az a fő, melyből Lechner magyaros törekvései kisarjadtak. A kőbányai templomon lehet ezt az átalakulást megállapítani. Itt figyelhetjük meg, hogy miként nagyolja el, vaskosítja a francia reneszánsznak karcsu, erősen artikulált, szinte kalligrafikus díszítő elemeit, és hogy mint hozza ezeket közelebb a magyar népies himzésekhez. Az Iparművészeti Múzeum palotája viszont arról tanuskodik, hogy az arabok művészete is felszívódott Lechner művészetébe. A kőbányai templom szerkezete azonban még teljesen a hagyományok alapján áll, ennek csak még dekoratív megoldása vall Lechner új irányára. Közvetlenül utána azonban a mester az új építészeti szerkezetek és az általa alkalmazott anyagok következményeit is levonja. Minthogy Lechner nem épített faragott kőből, homlokzatait csak a síkban mintázta és díszes pártázattal látta el, melyeknek ritmikus vonal-hajlataiban a nagy falfelületek hatásosan

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Lechner Ödön

Idő

"1924"

Személy

Helyszám

csendülnek ki. Sokszor a felrakott díszítő motívumok nem illeszkednek szervesen a homlokzat organizmusába, de a téglaszalagok és foglatok kitünően tagolják a

sima falakat, artisztikus szólamukkal kellemesen cifrázzák az egyszerű alapmotívumokat. Minthogy mindezek a díszek a síkban terülnek szét, dekoratív hatásuk biztosítása céljából Lechnernek színes anyagokat, elsősorban időt álló majolikát, cserepeket kellett alkalmaznia, a melyek természetesen az épületek pártázatainak, kupoláinak és csucsainak formáit is ellepik. Lechner építészetének dekoratív színessége tehát épületeinek szerkezeti és anyagi mivoltával függ össze szervesen. Alkalmazhatott volna ugyan vakolat-arkitektúrát is, de ő irítozott az olcsó hatásoktól, épületeinek díszítését a felhasznált félnemes (égetett) anyagok természetének megfelelően oldotta meg. A homlokzatok tényleges szerkezeti egybefoglalását és taglalását viszont Lechner a pillérszerűen kiszögélő vagy kigömbölyödő, némileg gyárkéményszerű tornyokra bizza, melyek a falak sarkain, vagy a tagolási pontokon alulról szaladnak föl és a pártázat ritmikájába is hangadóan beleszólnak.

Lechner magyaros törekvésű építészeti- ből, bárminő kitünő nyilvánulásai vannak is, még sem válhatott általános építészeti stílus. Meggyőzően bizonyítják ezt a mester követőinek építményei, melyekben ezt a jellegzetes stílust már nem táplálja Lechner eleven és nemes veretű fantáziája. Most ismét olyan korszakot élünk, mely saját erejében bizalmatlankodva, nem egyszer szinte alázatosan merül bele a történelmi stílusok motívumainak másolásába. Ez az idő nem lehet kedvező a Lechner-féle, erősen egyéni építészeti akarások tár-